

Auteursrecht: basisbegrippen

VVJ – JAM

8 februari 2016

Auteursrecht: bronnen

- wetboek economisch recht 2015, boek XI
- rechtspraak
- rechtsleer
- Europa

Het basismechanisme: kijken mag, aankomen niet

De auteur heeft de principiële controle over zijn werk.

Anderen kunnen zijn creatie dus niet zomaar gebruiken (zelf publiceren, uitzenden, kopiëren, aanpassen...)

Maar: uitzonderingen in het algemeen belang.

**De auteur kan zijn auteursrechten ook overdragen
= toestemming geven aan anderen om zijn werk te gebruiken**

*** al dan niet mits een vergoeding**

Dubbel belang voor journalisten !

Journalisten = auteurs met auteursrechten

Maar tegelijk hebben we te maken met mensen met eigen auteursrechten

x collega's

x andere auteurs van creaties

x mensen met portretrechten

Wie kan bescherming inroepen ?

De auteur – onder meer journalisten

- * ook de anonieme of pseudonieme auteur, zij het dat de uitgever dan ten aanzien van derden vermoed wordt de auteur te zijn
- * co-auteurs: best overeenkomst maken, anders gelijke rechten

Tenzij overdracht aan een uitgever !

! Mogelijkheid tot aansluiten bij een beheersvennootschap (JAM, SOFAM, SCAM/SACD, SABAM...)

Wat wordt beschermd ?

Persoonlijke creaties - 'werken van letterkunde en kunst'

Ook journalistieke = nieuwsgerateerde werken !

Maar: *information is free !*

- * Niet de informatie als zodanig, wel de vorm waarin die wordt weergegeven
- * Niet evidente scheppingen, wel oorspronkelijk werk

beschermingstermijn

het leven van de auteur tot 70 jaar na zijn dood

Welke auteursrechten ?

- ✓ Morele rechten
- ✓ Vermogensrechten

Morele auteursrechten

- openbaarmaking
- auteurschap = vaderschap
- eerbied = integriteit

Vermogensrechten

✓ mededeling aan het publiek

✓ reproductie:

----- kopie

----- distributie

----- verhuur en uitlening

----- adaptatie

----- vertaling

Beperkingen op het auteursrecht

- citaatrecht
- **nieuwsverslaggeving**
- publieke tentoonstelling
- tijdelijke technische kopie
- kosteloze privé-uitvoering in familiekring of school
- wettelijke licenties:
 - reproductie voor privé-gebruik - compensatie via reprografievergoeding (REPROBEL)
 - thuiskopie - compensatie via vergoedingsrecht
 - gebruik voor onderwijs en onderzoek
 - openbare uitlening - compensatie via leenvergoeding

OVERDRACHT van auteursrechten

- ✓ Afstand (verkoop)
- ✓ Licentie

- **Morele rechten:** in theorie niet overdraagbaar, in de praktijk toch

- **Vermogensrechten:** overdraagbaar

- ✓ **Gratis** licentie → copyleft, vrij gebruik toegestaan
 - kan bijvoorbeeld met een CC-licentie (= creative commons licentie)
 - zie www.creativecommons.be

- ✓ Voor een **vergoeding**

Belangrijk: moet met een **contract**

- dat expliciet de betrokken exploitatiewijzen vermeldt (een globale onbepaalde licentie kan niet; ook een licentie voor (nog onbekende) toekomstige exploitatiewijzen kan niet)
- dat ook de vergoeding vermeldt

!! De auteur kan zijn auteursrechten ook contractueel overdragen aan een beheersmaatschappij voor auteursrechten !!

Journalisten → JAM

Visuele auteurs (onder meer persfotografen) → SOFAM

Documentairemakers → SCAM

Schrijvende kunstenaars → DeAuteurs

Audiovisuele kunstenaars → SABAM

In dat geval treedt die beheersvennootschap in de rechten van de auteur, en moet de uitgever, tv-zender, distributeur of wie dan ook met haar afspraken maken over het gebruik van het werk.

DE JOURNALISTIEKE PRAKTIJK

Omzeggens alle journalisten – zowel loontrekkenden als freelancers – krijgen van hun uitgever een contract voorgelegd, waarin ze (omzeggens steeds) (al) hun auteursrechten aan hem overdragen.

Dat gebeurt met uitgebreide licentie-contracten, die een opsomming bevatten van alle mogelijke publicatiewijzen van het journalistieke werk door de uitgever.

De journalist & zijn morele auteursrechten

MORELE RECHTEN

RECHT OP BEKENDMAKING

RECHT OP VADERSCHAP

RECHT OP EERBIED → VERMOGENSRECHT
RECHT OP BEWERKING

De morele auteursrechten zijn in theorie niet overdraagbaar, maar in de praktijk wordt toch aanvaard dat ze het voorwerp kunnen uitmaken van een licentie.

Licentie-contracten moeten hoe dan ook expliciet melding maken van de overdracht die gebeurt.

Contracten tussen uitgevers of mediahuizen in het algemeen enerzijds, en journalisten anderzijds, zouden daarom duidelijke bepalingen moeten bevatten over:

- de **naamtekening** bij artikelen, foto's, radio- of tv-reportages: naam voluit, initialen, geen naamtekening...
- **eindredactie**

*Vermijd dat de eindredactie het alleenrecht verwerft over je bijdrage !
Veranker contractueel dat er overleg is bij aanpassingen, inkortingen,
aanvullingen, ook (en nog meer) met betrekking tot titels, foto's en foto-
bijschriften, quotes...*

Dring hier ook in de praktijk systematisch op aan.

*Maar hou anderzijds ook wel rekening met de eigenheden van nieuws:
de nood aan snel werken, snel schakelen, snel aanpassen...*

Belangrijk ! Band met de aansprakelijkheid voor fouten

*In principe is de auteur persoonlijk aansprakelijk (artikel 25
Grondwet).*

*Vermijd dat je bij aanpassingen door een ander ook aansprakelijk
wordt gesteld hiervoor.*

*Word je aansprakelijk gesteld voor een aangepaste bijdrage, dan zal je
de rol van de aanpassingen moeten aantonen, en dan kun je de
aansprakelijkheid doorschuiven of aansturen op een gedeelde
aansprakelijkheid.*

De journalist & zijn exploitatierechten

VERMOGENSRECHTEN

RECHT OP MEDEDELING AAN HET PUBLIEK

RECHT OP REPRODUCTIE = KOPIE

RECHT OP DISTRIBUTIE = VERSPREIDING

RECHT OP UITLENING EN VERHUUR

RECHT OP BEWERKING (ADAPTATIE)

RECHT OP VERTALING

Omzeggens alle journalisten – zowel loontrekkenden als freelancers – krijgen van hun uitgever een licentie-contract voorgelegd, waarin ze (omzeggens steeds) (al) hun auteursrechten aan hem overdragen.

Die contracten sommen, zoals wettelijk verplicht, alle mogelijke publicatiewijzen op van het journalistieke werk door de uitgever.

Toch zijn er wettelijke beperkingen. Overdracht kan bijvoorbeeld niét voor exploitatiewijzen die nog niet bekend zijn.

De Vlaamse uitgevers vergoeden deze algemene licentie vanwege de journalist sinds enkele jaren met een **auteursrechtelijke vergoeding**.

Overdracht kan evenmin voor de vergoedingsrechten die journalisten krijgen uit collectieve vergoedingsregelingen voor reprografie en audiovisuele kopie → **Reprobel / Auvibel → JAM**.

De journalist & andermans auteursrechten

ACTUALITEITSVERSLAGGEVING

Journalisten kunnen auteursrechtelijk beschermd werk tonen of reproduceren in het kader van actualiteitsverslaggeving, zonder toestemming van de auteur.

- ✓ Eddy Wally sterft: je kunt fragmenten uit zijn optreden tonen, zijn liedjesteksten afdrukken...
- ✓ Een nieuw gebouw wordt ingewijd: je kunt, zonder toestemming van de architect, beeld tonen daarvan.

Beschermd werken tonen kan trouwens ook als het op een openbare plaats is tentoongesteld en op de achtergrond figureert.

CITAATRECHT

= overname van **korte fragmenten**

Voor kritiek, recensie

- ❖ moet met vermelding van de bron, de naam van de auteur
- ❖ moet in een eigen, origineel werk zijn
Google News dat enkel fragmenten uit nieuwsmedia samenbrengt, vormt geen originele creatie en kan zich dus niet beroepen op het citaatrecht.
- ❖ slechts voor zover nodig om je punt te maken
- ❖ een afbeelding in kleine resolutie is geen fragment, maar wel degelijk het volledige werk

REPRODUCTIE

Als journalist kun je niet zomaar het werk (bijvoorbeeld ook een foto) van iemand anders kopiëren. Voor gebruik van andermans werk moet je zelf toestemming vragen, eventueel ook een vergoeding betalen.

Opgelet: ook tekst of foto op internet zijn daarom nog niet vrij beschikbaar !

Uitzondering: werk met een Creative Commons licentie: toch vrij beschikbaar.

Versoepeling: je kunt wel linken naar andermans YouTube-filmpje en het zelfs embedden op je eigen website of blog

(hof van beroep Brussel 2013 + Europees Hof Justitie 2014: dit is geen eigen 'mededeling aan het publiek')

RECHT OP PARODIE

= maken van een **karikatuur, parodie of pastiche**

• moet een nieuwe creatie zijn

Toen Deng in 2005 een reportage bracht over cocaïnegebruik, publiceerde het de figuur Nijntje met een witte lijn en een bloeddruppel aan de neus, met als bijschrift: 'Ieder zijn lijntje'.

Volgens de rechtbank was dit een te letterlijke overname en te geringe originele creatie om het recht van parodie te kunnen invoeren.

• mag niet parasiteren op het geparodieerde werk

• mag niet denigreren, mag de eer of reputatie van de auteur van het geparodieerde werk niet schaden.